

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

Capvt II. Quomodo in oppugnanda gratia efficaci conveniant, aut differant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo in oppugnanda gratia efficaci conveniant, aut differant.

NOTA XIX.

Repudiant gratiam que humanam sibi subijcit voluntatem.

IN oppugnanda vera Dei gratia, qua per Augustinum nobis tradita est, non minor profecto similitudo reperitur. Eadem quippe & Massilienses tunc, & recentiores isti nunc adversus operationem divinae gratiae obmurmurant. Et quamvis ijs pleraque similia sunt, quae praedestinationis ab eis objecta vidimus, ex alio tamen capite praedestinationi, ex alio efficaci gratiae opponuntur. Illi maxime propter immutabilitatem, qua voluntates ab aeterno preveniendo, de salute quorundam, nulla operum consideratione, decerneret: huic praecipue propter temporalis operationis efficaciam.

In primis igitur gratiam illam rejecerunt Massilienses, quae humanam sibi subijcit voluntatem, ut Prosper notat: hoc est, illam quae voluntati efficaci potestate ita dominatur, ut in ea ipsum etiam primum velle operetur; non eam cui voluntas ita dominatur, ut eam efficacem vel inefficacem & cassam reddat, si voluerit. Quod verum esse, alibi late asserimus, & infra forsitan aliquid diuturni sumus.

Quid vero recentiores nonne illam ipsam omnibus oppugnandi viribus expugnare nituntur? Prohibent enim palam, se illam averfari gratiam, quae determinat voluntatem, hoc est, cujus usus vel non usus non dependet à voluntatis dominantis nutu, sed ipsa inserit usum sui, humanam sibi subijcens voluntatem. Efficit enim primum, ut velit; & ex nolentibus volentes facit. Illam vero se amplecti gratanter consentitur, cujus usus voluntati subditur, & facit aliquid aut non facit, prout voluntatis arbitrio placet. Vnde illud

Lesij: Neque gratiam subijcimus voluntati, sed usum gratiae. Quasi vero aliter gratia subijceretur voluntati, quam cum usus ejus & non usus, actio ejus & cessatio à voluntate suspenditur. Hinc saepe eorum phrasis: Liberum arbitrium cassum potest facere auxilium Dei: Gratia dicitur efficax vel inefficax ab effectu, & hujusmodi; quibus evidenter ista subiectio exprimitur. Et quamvis ipsi verissima haec esse putent; nos tamen alibi non obscure patefecimus, nullum in his sententijs relinqui gratiae Christi locum, sed solum eis liberi arbitrij naturam superesse, quae velle in eis & operari operetur.

Epist. ad Aug. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

A

NOTA XX.

Ratio repudiandi, quia uni datur, alteri negatur.

CAUSE vero, cur hujusmodi gratiam contempere averfentur, proflus ipsissima sunt, quibus Massilienses ad eam detestandam oppugnandamque moti sunt. Et prima quidem illa fuit, quod gratia à sancto Augustino praedicaretur talis esse, quae non omnibus promiscue accipere volentibus offerretur, sed judicio Dei occulto daretur uni, alteri negaretur; sicut in Augustini scriptis identidem inculcatur.

Hinc illud Fausti adversus istam solemnem sancti Augustini & Prosperi doctrinam: Nunc, Faust. lib. 1. inquit, veniendum est ad illos, qui contra gratiam alijs dari, alijs negari asserunt: gratia minus cum Pelagio perdidit. Et in eodem libro inferius: Quis tam inmemor salutis suae sit, qui atrabentis misericordiam negare praesumat? Sed ille vere impius est, qui eam non omnibus ingeri, non omnibus testatur impendi. Simili modo Massilienses, de quibus Prosper & Hilarius, molestissime ferebant in hunc sensum illud ab Augustino usurpari: sicut unicuique partitus est mensuram fidei, quasi uni ad dandum ut velit, restitit ab hoc dono alijs partiter.

Hoc ipsum graviter istis recentioribus displicet. Nec enim ferre possunt, gratiam ita dispensari à Deo, ut eam uni det, alteri neget: sed omnibus communiter eam impendi volunt. Itaque pari proflus modo gratiam sufficientem quandam omnibus omnino hominibus quantumcumque perversis expositam tradunt. Quae doctrina quia ex eorum libris notissima est, nullis testimonijs opus est. Videat qui volet Lessium Suarez, Molinam,

Less. lib. de praed. sect. 6. n. 69. & 60. Suarez de auxili. lib. 3. c. 6. Mol. in Cons. cord. q. 14. a. 13. & 14. disp. 4. 10. & 11. a. 4. & 5. disp. 4.

NOTA XXI

Quia destruit libertatem quando datur.

ALTERA, eaque celebratissima fuit, quod destrueret libertatem arbitrij nostri, idque sive nobis à Deo donaretur, sive negaretur. De primo nunc, de altero sequenti observatione id ostendendum est.

Perire itaque libertatem arbitrij per gratiae illius, quam praedicabat Augustinus, efficaciam, sexcentis tundeant caelum & terram querimonijs. Vnde Prosper ad Rufinum: Scripta eius (sancti Augustini) quibus error Pelagianorum impugnatus, insamant, ducentes eum liberum arbitrium penitus submovere. Et inferius: Nimum vero impie, nimumque inconsiderate ab adversariis dicitur, quod per hanc Dei gratiam

Prosper. Epist. ad Rufin. Ibid. in fin.

Paul. lib. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

tiam, libero nihil relinquatur arbitrio. Itaque coactionem per gratiam inferri voluntati, & necessitatem, gratiamque solitariam sine concursu videlicet voluntatis, operari salutem, incunctanter asseriebant. Imo brutis animalibus hominem similem, vel potius pejorem fieri; quandoquidem sicur mare magnum, quod huc atque illuc ventis agitantibus volutatur, ita ad quodcumque bonum vel fecimus, sine illo affectu suo, solo divina potestate impulsu, mens humana versaretur. Ecce hereticus (quem non alium quam sanctum Augustinum cum suis intelligit) sub pretextu gratiae, qualem vult hominem esse post gratiam. Vbi perspicue vides, quo sensu Faustus gratiam Christianam ac veram in voluntate operari crederet. Nonne insaniam simile videretur, si de gratia cujus usus instar cupi sit et potentiae, instar habitus, instar specierum, instar lucis, instar concursus illius indifferentis Dei, voluntatis nutui ad amulum subditur, tales expostulationes & epulatus, non ab ignaro vulgo, sed ab acurissimis viris, funderentur? Nonne recentiores gravissime adversus eos moverentur, a quibus tam brutus sibi stupor affingeretur, ut gratiam illam ab ipsa cooperatione voluntatis efficacem, quam ipsi docent, libertati voluntatis ad veritatem credere putarentur? Et hoc nomen de Massiliensibus quoquo modo credi volunt, ne alioquin ab eis de animam ac sensa sua derivasse credantur.

Quam vero sint ipsis in hac expostulatione similes, res ipsa clamat, & voluminibus plenis ubique protestantur, Molina, Vasquez, Gregorius à Valentia, Suarez, Lessius, & alij. Nihil enim invidiosius passim inculcant, quam per gratiam, quae ad volendum, consentiendum, agendum praedeterminat voluntatem, funditus everti libertatem: ut non sit opus testium onijs eorum corregatis hoc asserere.

NOTA XXII.

Quia destruit eam et jam cum negatur.

Lib. de Cor. c. 7. 1. 2. 3. 4.

Quod vero libertatem et jam everteret illa gratia, quando divino iudicio subtrahitur, non minus invidiose Massilienses questi sunt. Nam apud Augustinum extra culpam se videri volunt, qui non obediunt Deo, quia obediencia, hoc est, gratia ad obediendum, munus Dei est. Hanc, inquit, non accepimus. Quid itaque corripimus, quasi nos eam nobis dare possimus, & nostro arbitrio dare volumus? Istas enim Adrumetinorum querelas fuisse quoque Massiliensium, in Epistola sua Prosper affirmat. Hinc & Faustus: dum liberi in reimpior arbitrio in alterutram partem omnia ex praedestinatione statuta & definita esse pronunciat, etiam suprema remedia penitentiae sensu abrupta pietatis evacuat. Ita vero inferbit libros suos: Professio fidei adversus eos, qui dum per solam voluntatem Dei, alios dicunt ad vitam attrahi, alios in mortem deprimi, hinc fatum cum gentilibus asserunt, inde liberum arbitrium cum Manichaeis negant. Nam duplex in eis verbis Augustiniana doctrinae caput impetit, pi-

Paul. lib. 2. c. 1. 1.

num, quod Deus per solam voluntatem, hoc est, per gratiam suam, alios ad vitam attrahere diceretur; alterum, quod alios in morte relinqueret, vel reprobareret.

Idem omnino non semel adversus gratiam illam ex se efficacem, quae non omnibus datur, recentiores ingeminant. Lessius: An tequam detur metio efficax, non est in ipsis potestate eam habere, ut sepe ostensum est, ac proinde nec opus bonum facere: Vnde nullum instans dari potest, in quo sit potens ad utrumlibet; quod tamen ad rationem libertatis requiritur, supra capite quinto ostendimus. Idipsum docet & alij locis. Nec ceteri dissentunt. Putant enim nullo modo imputandum esse peccatum, tanquam non liberam voluntate factum, si gratia, sine qua vitari non potest, negaretur.

NOTA XXIII.

Quia praecipit fit hominibus impossibile.

Deinde, quod ex praecedenti sequitur, si subtrahatur gratia illa vitando peccato, vel faciendo operi, quod praecipitur, necessaria, iam praecipit fit hominibus impossibile. Ita conueniantur in superiori observatione Monachi Adrumetini: Cur corripitur, arguimur, reprobamur, accipimus? Quid facimus, qui non accepimus? Quali dicerent, impossibile est nobis facere quod praecipitur, quia gratiam non accepimus, qua fieri possit. Vnde & Faustus: Quoniam edo praedicat gratiam, qui misericordiam negat? Quomodo videtur asserere Dei donum, cuius tollit auxilium &c. Quoniam edo mihi dicitur, Declina a malo & fac bonum, si iam malum dedinare non possum? Per istius videlicet misericordiae seu gratiae subtractionem.

Accurate hoc imitatur Lessius: Si praeter cetera auxilia requiritur, ad singula opera motio (id est gratia) quaedam determinans, quam habere non sit in potestate, utpote quam Deus pro paucis praedestinavit; plurimi profecto sunt, quibus praecipit dei sunt impossibilia. Idipsum docent alij multo majori, ut eis videtur, ratione, si gratia sufficiens ad implenda praecipita subtrahatur. Concludunt enim eadem quae Massilienses ratione subnixi: praecipita fore impossibilia: Offerit ergo Deus hoc auxilium, inquit Lessius, alioquin sequeretur, & Deum iubere impossibilia, & nos peccare in eo quod vitare non possumus: vel edite violando divina praecipita nos non peccare.

NOTA XXIV.

Quia frustra erunt praecipita, exhortationes, correptiones.

Eiusdem rationis est, eodemque fundamento innixum, quod conquebantur frustra futura praecipita, exhortationes, & correptiones. De quo in praecedentibus duobus capitibus audivimus Massiliensium voces. Similes passim fundunt etiam recentiores: Deum nique frustra erunt praecipita, frustra consilia, frustra exhorta-

Less. de grat. c. 9. n. 9.

Vide c. 3. n. 12. latins.

Suarez lib. 3. de auxili. c. 6.

Lib. de Cor. c. 7. 1. 2.

Faust. lib. 1. c. 1.

Less. de grat. c. 7. n. 3.

Less. de praed. fact. c. 1. n. 6. 1. 3. auxili. 1. 3.

Less. lib. 6. de grat. c. 9. n. 12.

exhortationes, & correptiones. Nemo enim his bene
in poterit, sine auxilio efficaci, quod non est in eius
potestate. Ita Lessius.

NOTA XXV.

Quia natura vires nimium deprimuntur.

Exilior. 7. p. 11
ad 1. 2. 3.
lib. de
grad. c. 1.
2. 71.

Alia ex causa Massilienses putabat super-
fluam fore exhortationem, correptionem,
& similia, ex eo quod Augustinus tra-
deret, ita per peccatum primi hominis prostratas
esse naturae vires, ut nihil boni velle, aut
agere, aut periculum aeternae mortis timere
posset nisi per gratiam bona ista voluntas in-
spiraretur. Unde stomachantes apud Hilarium
excludi putant omnem praedicationis vigorem, si mi-
serit, quod per eum excusetur, remansisse dicatur. Et
paulo post: Afferunt inutilem exhortandi consue-
tudinem, si nihil in homine remansisse dicatur, quod
correctio valeat excitare.

Idipsum refutant sine luctu recentiores: No-
luit, inquit Lessius, dare tantam gratiae copiam, ut
omnia sint naturae facta, ipsaque natura sit securae:
sed eam duntaxat mensuram, quae multum nobis re-
linquat sollicitudinem; ut animadvertat rei difficultate
& anticipat eventum excitemus naturam, eaque vim in-
feramus, ut quantum potest gratiae cooperetur. Hoc
sepe monet Scriptura, ut cum boni atque ad vigilan-
tiam ad assiduam orationem, ad redimendum tempus,
ad caute ambulandum, ad operandum saluam et in as-
suetudine & tremore. Non decebat, ut vires naturae a
creatore acceptae essent otiosae, & quasi passivae se ad
gratiam vires haberent, earum impulsu tantummodo
explicantes, & sinentes se ab illis moveri &c. In
quibus verbis tacite indicat, alioquin non recte
illis Scripturae monitiones fieri, nisi natura
seipsam excitaret: nec attendit, huiusmodi
excitationes naturae, & sollicitudines, & ti-
mores esse unum ex primis & praecipuis gratiae
operibus praeventivae voluntatem. Ex quo fit,
ut ubi ipse se naturam excitare putat, ad
operandum gratiae, gratia e contrario praev-
entivae naturae sopitam ac somnolentam,
eam ad cooperandum excitet. Nunquam hu-
iusmodi verbis quisquam gratiae intellectus
uteretur, nisi exillimaret, aliquid in natura
relictum esse, quod ipse tua diligentia ad gra-
tiam excitaret. Sed hoc ex illa opinione ve-
nit, quae putant hominem, quantum in se est
operando, multa facere, quae vere bona sunt,
quibus se postea in terponat gratia, ut ad su-
pernaturales actus perducatur. Hoc aperte
proferitur Molina; cuius de Gratia Lessio mirri-
fice probatur, ideoque de Scholastica Theologia
optime meritis cognoscere volumus, eo-
piter a Deo vocari ad fidem, & illuminari. Quasi
illa aviditas, & sincerus animus, & cogno-
scendi voluntas, non esset donum gratiae Dei.
Addit adhuc, ita se Deum accommodasse ho-
mini, ut sicut per gratiam hominis naturam ex se
liberam perscrubat, ita etiam ante receptionem gratiae,
& in ipsa receptione gratiae, ac postea in augmento
illius, iuxta locum libero relinqueret arbitrio: quate-

In periecho
traib. ante
lib. de grat.
Molina q. 14.
a. 13. disp. 9.

2. 12.

nus ita ipse auctor esset omnium bonorum, omniaque
ei accepta referrentur, ut nihilominus libero arbitrio
propria industria, & laus servaretur. Ecce & an-
te receptionem gratiae libero relinquitur ar-
bitrio locus, ut ei industria & laus sua serve-
tur. Unde ulterius pergit, idipsum afferens,
quod & Lessius de exhortatione dixit: Atque
praedicta omnia exigere videtur Deus a peccatore illius
verbis Zachariae, id est: Convertimini ad me, &
convertatur ad vos. Quasi videlicet Deus illis ver-
bis naturales liberae voluntatis conatus exige-
ret, quibus sese gratia postea insereret, prout
ibidem ex professo docet, & Massilienses ex
propria sui erroris professione statuebant.

NOTA XXVI.

Quia sola erit opus oratione.

Hinc ulterius Massilienses inferebant, tan-
tummodo orandum esse pro illis, qui
non recte vivunt, si totum est gratiae. Nam &
istud ipsum, totum gratiae dari, permoleste ferre
solebant. De oratione audi: Si non fecero, non
ego corripendus sum, sed ille orandus, ut dei quod
non dedit. Et mox: Cum ergo & ipsa voluntas a
Domino praeparatur, cur me corripis, quia vides me
eius praecepta facere nolle, & non potius ipsum rogas,
ut in me operetur & velle? Monachorum Adru-
metinorum verba sunt, quae a Massiliensibus
frequenter a quoque fuisse, Prosper ad Augustini-
num testatur.

Molina ibid.

Apud Aug.
lib. de Cor.
c. 1. 2. 3.

Mol. q. 28
a. 13. disp. 53.
mem. 2.

Eadem quoque eandem ob causam propter
illa scilicet auxilia efficaciam ex praedestinat-
ione profluentia, usurpant recentiores. Imo vero,
inquit Molina, dat & ea sententia, locus apertissime
datur errori illorum Monachorum, qui dicebant nemi-
nem corripendum esse, quod non operetur bonum, sed
orandum esse Deum, ut illi largiatur gratiam, auxi-
liumque efficiat, quo bene operetur. Sed non adver-
tit, arbitror, illas Monachorum accusationes
adversus gratiam, praesertim quoque Massi-
licentes, contentiosissime conclamando, fecisse suas,
ut jam ex Prospero sapius diximus.

NOTA XXVII.

Quia absurdum est, ut Deus petat ab ho-
mine fieri, quod ipse Deus per talem
gratiam debet facere.

Istud quoque perabsurdum esse Massilien-
bus videbatur, quod Deus ab homine pra-
cipiendo aut exhortando peteret id, quod ipse
dare deberet. Hinc Monachi Adrumetini,
quorum omnes querelas tanquam iustissimas
Massilienses quoque amplexos esse, Prosper
tradit, valde serio querebantur: *Ut quid nobis
praedicatur, atque praecipitur, ut declinemus a malo
& faciamus bonum si nos nos non agimus, sed id velle
& operari DEVS OPERETUR in nobis?* Et
Augustinus ex similitum persona ad eisdem
istos Monachos: *Quare iubet, si ipse daturus
est? Quod statim solvit, quia dat quod iubet,
cum adiuvat, ut faciat cui iubet.*

In Epist. ad
Aug.

Lib. de Cor.
c. 1. 2. 3.

Lib. de grat.
& lib. arb.
c. 15.

Simili prolixo modo Lessius siculneam
hauc

hanc macharam non semel aduersus illam gratiam vibrat, quæ non est in hominis potestate & aduersus illa Dei dona, quæ talis gratia in hominis voluntate operatur: Cur enim pulsaret Deus ad ostium cordis, si non possent aperire? Quomodo diceret: Si qui mihi aperuerit, si ipsemet deberet aperire, per quandam impulsam, quæ non est in eorum potestate? Et accuratius hoc argumentum explicans ac diducens: Si enim, inquit, qui intus est, non potest aperire, nisi tu foris illud impellas, non recte ei dixeris: Si aperias, intrabo, cum ipse aperire nequeat sine tuo impulsu, & tu illum impulsu non statueris facere. Vnde merito respondebitur tibi: Impelle tu prius, & tunc aperiam: Nam nisi prior impulsam feceris, aperire non poteris.

Less. lib. de grat. eff. c. 6. reful. 3. n. 7.

Gratia vocabulum, inquit Faustus, absconditum estis fata decretum. Quod non semel in eisdem libris refricat, & Pelagiani omnibus gratia efficaciter operantis aduersarijs propinauerant. Fatum enim non solum ex predestinatione, quod supra dictum, sed etiam ex ipsa efficaci gratia operatione sequi arbitrabantur.

Apud recentiores istos nihil ista expositione inuidiosius & frequentius: Fateor, inquit Lessius, nullam rationem posse assequi, quomodo per eam, doctrinam de determinatione voluntatis per gratiam efficacem, non inducatur fatum plusquam adamantinum. De quo & alibi aliquoties. Et Molina profitetur, si secludatur præscientia, qualiter arbitrium pro sua libertate deberet se determinare, se, supposito auxilio determinante, non intelligere, qua ratione eius sententia assertores evadere possint fatalem necessitatem in eo effectu, humanaque libertatis eversionem. Ex quibus perspicuum esse puto, quam accuratè sibi etiam recentiores isti & Massilienses in gratia ex se efficaciter operantis oppugnatione, & argumentorum omnium, aut penè omnium apparatu concinant.

Less. lib. de grat. c. 16. n. 6.

Vide cap. 3.

Mol. q. 23. n. 4. & 5. d'iput. 1. memb. 12.

NOTA XXVIII.

Quia totam isti gratia tribuitur, nihil naturæ.

Am verò istud alterum, quod totam gratia, nihil naturæ tribueretur, Massiliensibus non minus invisum fuit. Nam Faustus reprehendit, quod aduersarij dicerent totam solum esse gratia, quibus verbis Augustini doctrinam & Cypriani, quibus tradunt, nostram nihil esse. Et, Tutiores nos vivere, si totum Deo datur.

Cyprian. in expl. orat. Do. n. & lib. 3. ad Quir. 4.

August. de dono pers. c. 6. Less. lib. de grat. sect. 6. n. 7a.

Hoc ipsum & Lessius videtur reprehendere, quando dicit: Non decebat, ut vires naturæ à creatore acceptæ essent otiosæ, & quasi passivæ se ad gratia vires haberent, earum impulsu tantummodo expectantes, & sinentes se ab illis moveri, & sic totum à gratia motione penderet. Vbi tria simul capita doctrinæ Faustj, & Massiliensium tangit, & obijcit; primum, quod totum esset gratia; secundum, quod vires hominis essent otiosæ; Nam & hoc argute Catholicis obijcere sibi videbantur. Vnde apud Faustum frequens est istius otij reprehensio: Audi, inquit, Apostolum non tua otia prædicantem: Et ex Augustini sententia vocat procuracionem salutis otiosum negotium; & homines per quietem & desidiam coronari. Tertium, homines in ista gratia prædicatione, tantum impulsu gratia expectare, sinentes se ab ea moveri. Nam supra reprehendentem Faustum audivimus, quod sicut mare magnum, quod huc atque illuc ventis agitantibus volutatur, ita solo divina potestatis impulsu, mens humana per gratiam versaretur.

Faust. lib. 1. c. 10.

Cap. 11.

Faust. lib. 1. c. 6.

Quapropter prudens quisque, qui non contentione, sed veritate in scriptoribus querit, consideret velim, quo colore istæ totæ quærimoniæ aduersus illud adiutorium voluntatis intorqueri possunt, quod à recentioribus defenditur, & ab Augustino contra Massilienses traditum fuisse credi volunt. Qua vel specie verisimili de adiutorio, quod instar habitus omni ex parte subditum est nutui libera voluntatis, dici, vel cogitari, vel somnari potest, quod fatum asserat, quod evertat libertatem, cui semper obtemperat? Quod præceptum reddat impossibile; quod frustraneæ efficiat præcepta, exhortationes, correptiones, quibus implendis nutui voluntatis præsto est? Quod sola sit opus oratione, quod totum gratia tribuatur; cum nihil omnino illa operetur, nisi ad operandum voluntate concitetur? Quod absurde Deus ab hominæ petat, ut velit, cum per istam gratiam non det velle, nisi ipsa voluntas velit? Quis ita stupidus, tardus, blennus, & caudex est, ut illos homines acutissimos ita delirasse credat, qui ultro vociferantur se agnoscere, intelligere, probare gratiam illam ab Augustino traditam, quæ ad iustus primus homo poterat perseverare & non perseverare si vellet? Hoc est, gratiam quæ obtemperat in agendo & non agendo libera voluntati? Dicat hoc ergo qui voluerit, credat qui potuerit. Ego puto neminem eorum, qui hoc de Massiliensibus persuadere conantur, vel apud seipsum in animo suo posse credere: sed ad huiusmodi vela sententiæ suæ prætexenda, ipsa susceptæ semel defensionis necessitate compelli.

T. Est. Hist. in Epist. ab Aug.

NOTA XXIX.

Quia fatalis sequitur in vitam humanam necessitas.

Hinc itaque fati fatalisque necessitatis operationem induci per gratiam, tanquam indubitatum conclamabant, Inter gra-

Faust. lib. 1. c. 4.